

Bonusfamilie

Als een van je ouders een nieuw gezin sticht, krijg je er zo-
maar familieleden bij. Dat kan leiden tot afgunst, wrok en
loyaliteitsconflicten - maar het hoeft niet.

TEKST: JOLEIN DE ROOIJ BEELD: STERRE VERBOKKEM

'ANNE EN JARL VOELEN NIET ALS MIJN HALF-
BROER OF HALFZUS. ZE ZIJN ONDERDEEL VAN
MIJN FAMILIE EN DAARIN MAAK IK GEEN
ONDSCHIED TUSSEN HEEL OF HALF.'

'IK KEN MIJN BROER
MERLIJN AL MIJN
HELE LEVEN. TOEN IK
JONGER WAS ZORGDE
HIJ VOOR ME. NU IS
HET EERDER EEN
VERTROUWDE VRIEND-
SCHAP GEWORDEN.'

HET WAS MOEILIK OM DE
BAND MET HILMAR EN MYRA
TE ONDERHOUDEN TERWIL
IK MEER DAN TIEN JAAR
GEEN CONTACT MET MIJN
VADER WILDE. DAARDOOR
HEB IK ZE NIET ZIEN OP-
GROEIEN EN IS MIJN
RELATIE MET HEN NIET
ZO HECHT ALS
MET CHARLOTTE.'

'MIJN BROER JARL EN MIJN ZUS ANNE HEBBEN
NOG DRIE ZUSJES: LAURA, REBEKKA EN BRENDE.
GRAPPIG VIND IK DAT ZIJ OOK VEEL OP MIJN
BROER EN ZUS LIJKEN. ZE HEBBEN DEZELFDE
OGEN, TERWIL ZE VAN MIJ GEEN FAMILIE
ZIJN TOCH VOELEN ZE DAAROM DICHTBIJ.'

WAT ZEGGEN LAURA, REBEKKA EN BRENDE OVER HUN
BONUSFAMILIE? KIJK OP DE VOLGENDE PAGINA!

LAURA (23)

REBEKKA (21)

BRENDE (12)

HILMAR (31)

MYRA (28)

'IK VOEL EEN STERKE VER-
BONDENHEID MET MIJN
BROER EN ZUSSEN. MET
MERLIJN IS ER HET MINST
EEN BAND. MISSCHIEF
DOORDAT HIJ GEEN BLOED-
VERWANT IS, MAAR MISSCHIEF OOK
DOORDAT WE ELKAAR DE AFGELOPEN
JAREN ALLEEN OP BEGRAFENISSEN
ZAGEN. BLIJBAAR MOET ER EEN
MINIMAAL CONTACT ZIJN OM
JE ECHT BROER EN ZUS TE
VOELEN.'

JARL (38)

ANNE (35)

'MIJN SCHRIKBEELD WAS DAT MIJN BELGISCHE ZUSJES LAURA,
REBEKKA EN BRENDE OP EEN DAG ZOUDE ONTDEKKEN DAT ZE
NOG EEN ZUS HADDEN IN NEDERLAND. DAT WILDE IK NIET. VANAF DAG EEN
HEB IK LATEN ZIEN EN VOELEN DAT IK ONDERDEEL BEN VAN HUN LEVEN. IK
HEB VEEL OPGEPAST, BEN LANGSGEKOMEN, HEB KAARTJES GESTUURD.'

MERLIJN (41)

CHARLOTTE (18)

ARDA

LEO

LOUISE

JORIS

FIEKE

HANS

Afgelopen voorjaar verloor ik mijn vader, die vier kinderen heeft van twee vrouwen.

In de dagen voor zijn begrafenis logeerden we bij zijn weduwe: mijn broer, halfbroer, halfzus en ik. We kozen samen de kist uit, praatten tot diep in de nacht en dronken veel te veel wijn. Sindsdien hecht ik nog meer aan mijn bonusbroer en -zus. Dankzij hun verhalen leek het zelfs of de relatie met mijn overleden vader, die ik tussen mijn 9de en 19de niet heb gezien, zich met terugwerkende kracht enigszins herstelde. Mijn oudere, volle broer had dezelfde er-

varing. Dat heeft me nieuwsgierig gemaakt: waar komt de bijzondere band van halfbroers en halfzussen vandaan? Wat kunnen halfbroers en -zussen aan elkaar hebben?

De Californische psychologe Anne Bernstein is een van de weinige wetenschappers die daar uitgebreid onderzoek naar hebben gedaan. Aan de telefoon vanuit Californië vertelt ze: 'Halfbroers en -zussen die een moeder delen, zullen elkaar eerder beschouwen als broer en zus. Dat vergroot namelijk de kans dat ze samen opgroeien en dezelfde opvoeding krijgen. Daarnaast is de relatie beter wanneer er zo weinig mogelijk leeftijdsverschil is.' De factoren die

'ALS KIND ONTDEKTE IK DAT JARL EN ANNE WEL MET HUN ANDERE ZUS EN BROER SAMEN WAREN OPGEGROEID, DAT ZIJ WEL BIJ ELKAAR IN DE BUURT WOONDEN, DAT ZIJ 'ECHTERE' BROERS EN ZUSSEN WAREN. DAT VOELDE ONEERLIJK, ALSOF HILMAR EN MYRA MEER DE KANS HADDEN GEKREGEN OM VAN MIJN BROER EN ZUS TE GENIETEN DAN WIJ. INMIDDELS HEB IK HEN AL EEN PAAR KEER ONTMOET. HET IS LEUK OM INEENS EEN BEETJE MYRA IN JARL TE ZIEN. OF EEN FOTO TE ZIEN WAAROP BRENDE, MIJN KLEINE ZUS, DAN WEER OP MYRA LIJKT - WAT EIGENLIJK HELEMAAL NIET KAN.'

'EEN BROER EN ZUS IN NEDERLAND, DAT IS EEN SOORT EXTRAATJE, EEN CADEAUTJE WAAR IK HEEL BLIJ MEE BEN.'

'VOOR MIJ ZIJN JARLE EN ANNE ALS EEN BROER EN ZUS. OOK AL ZIJN ZE WAT OUDER, ZIE IK ZE MINDER EN HEBBEN ZE EEN ANDERE MOEDER, HET MAAKT ME NIET UIT. IK ZIE ZE DOLGRAAG. DAT ZAL IK OOK ALTIJD BLIJVEN DOEN.'

7 factoren die de relatie bepalen

Hoe sterk de relatie tussen halfbroers en -zussen is, hangt af van de volgende factoren, zo stelde de Californische psychologe Anne Bernstein vast:

1. Groeiden jullie samen op?

Samen opgroeien versterkt vanzelfsprekend je band.

2. Deel je een vader of een moeder?

'De kans is groter dat halfbroers en -zussen elkaar als gewone broers en zussen zien wanneer ze dezelfde moeder hebben,' zegt Bernstein. Dat komt deels doordat de voorgdij meestal naar de moeder gaat, waardoor stiefkinderen vaker samen opgroeien en dezelfde opvoeding krijgen. 'Zulke halfbroers en -zussen hebben niet alleen meer ruzie, maar ook meer onderlinge intimiteit.'

3. Hoe groot is het leeftijdsverschil?

Hoe minder halfbroers en -zussen in leeftijd verschillen, des te beter is hun band. Over het algemeen is de relatie het minst harmonieus, zo ontdekte Bernstein, wanneer er zes tot tien jaar tussen hen zit. De verhouding is het beste bij een leeftijdsverschil van twee tot vijf jaar.

4. In welke volgorde zijn jullie geboren?

Het jongste kind uit een eerdere relatie is het vatbaarst voor het gevoel te zijn 'ingeruild' voor een kind uit een nieuwe relatie, zegt Bernstein. Van de kinderen uit een nieuwe relatie maakt het oudste kind zich meer zorgen over de vraag of oudere halfbroers en -zussen hem of haar accepteren. Het voelt zich daardoor eerder afgewezen.

5. Met hoeveel zijn jullie?

De band tussen halfbroers en -zussen is het beste wanneer beiden geen volle broer of zus hebben. Het onzekerst voelen kinderen zich die zelf geen volle broers en zussen hebben, maar hun halfbroers en halfzussen wel.

6. Waren jullie opvoeders even rijk of arm?

Daarover zegt Bernstein: 'De relatie tussen halfbroers en -zussen is beter wanneer de materiële omstandigheden van hun leven niet te veel verschillen.'

7. Hoe gingen je ouders met de situatie om?

De allerbelangrijkste factor is hoe de ouders tegenover elke verzameling kinderen staan, aldus Bernstein. 'Zodat de oudere kinderen niet het gevoel hebben dat ze vervangen zijn door de jongere. Of het idee hebben dat de aanvullende kinderen afbreuk doen aan de relatie met hun ouders. Dat kan erg moeilijk voor hen zijn als het bijvoorbeeld om de vader gaat en ze niet in dezelfde gemeente wonen.'

Bernstein noemt (zie hiernaast) lijken voor de hand liggend, maar toch heb ik er iets aan. Hoe meer ze vertelt, hoe meer ik begrijp van mijn eigen band met mijn halfbroer en -zus. En des te groter mijn verlangen om Bernsteins kennis te delen met anderen met dezelfde achtergrond.

Psychologische winst

Hoeveel zijn dat er eigenlijk? Volgens de recentste telling van het Centraal Bureau voor de Statistiek telde Nederland in 2007 bijna driehonderdduizend stiefkinderen. Onderzoek wijst uit dat in ongeveer eenderde van de stiefgezinnen een nieuw halfbroertje of -zusje wordt geboren. En dan hebben we het nog niet eens over de al volwassen kinderen die slechts één ouder delen. Al met al moeten er in Nederland enkele honderdduizenden halfbroers en -zussen rondlopen. En lang niet allemaal zullen ze weten hoeveel ze aan elkaar kunnen hebben.

Ik pas de lijst van Bernstein in gedachten toe op mijn eigen situatie. De oudste en jongste kinderen van mijn vader schelen maar liefst dertien jaar. Mijn oudere broer en ik zagen mijn vader tien jaar lang niet. Mijn halfbroer en halfzus leerde ik pas kennen toen ze al kleuter-af waren. We woonden op vijftig kilometer afstand. Mijn jongere broer en zus hadden twee werkende ouders; mijn oudere broer en ik groeiden op als kind van een bijstandsmoeder. Dat zijn heel wat minpunten op de scorelijst van Bernstein. Zo bezien is het een wonder dat ik mijn broertje en zusje lief vind.

De factoren waaronder je opgroeide kunnen verklaringen bieden voor de bestaande band met een halfbroer of halfzus, maar toch moet je er niet te lang bij stilstaan, zegt Bernstein. 'Aan de omstandigheden kun je toch niets veranderen. Wél kun je iets veranderen aan je houding tegenover die omstandigheden.'

Maar waarom zou je energie stoppen in een relatie die behoorlijk complex kan zijn? Omdat er, aldus Bernstein, belangrijke psychologische winst valt te boeken uit contact met je halfbroers en halfzussen. 'Het is in ieder geval de moeite waard om de potentie van die relatie te onderzoeken. Al was het omdat zo'n contact je de mogelijkheid biedt je ouders vanuit een andere hoek te leren kennen. En dat kan heel helend werken.'

Dat herken ik. Ik vond het lastig met mijn vader te praten over de tien jaar dat we elkaar niet zagen. Dankzij de verhalen van mijn halfbroer en halfzus

ben ik beter gaan begrijpen hoe machteloos hij zich voelde en hoeveel hij ons heeft gemist.

Bernstein noemt nog een reden waarom er psychologische winst is te halen uit beter contact met je halfbroer en halfzus. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer de relatie met jullie gedeelde ouder niet optimaal was. 'Als de oudere kinderen leren dat hun vader of moeder ook niet altijd perfect omging met zijn of haar jongere kinderen, dan kunnen ze dat gaan zien als een beperking van de ouder. Ze hoeven het dan niet meer op zichzelf te betrekken.'

Olifant in de kamer

Niet alleen oudere, ook jongere kinderen blijken iets te hebben aan de omgang met halfbroers en -zussen, aldus Bernstein. 'Zij kunnen van hen horen hoe hun vader of moeder was toen hij of zij jonger was en misschien actiever en in staat om meer dingen te doen. En speciaal voor jongere kinderen geldt dat de kans groter is dat ze hun vader of moeder op een jongere leeftijd zullen verliezen. Oudere halfbroers en zussen hebben is een manier om het contact met familie van een andere generatie voort te zetten.'

Het beter leren kennen van je halfbroers en -zussen kan dus erg goed uitpakken. Maar hoe verstevig je de band, zeker als je elkaar een tijd niet hebt gezien? 'Zoek toenadering,' zegt Bernstein. 'Breng tijd met elkaar door.' Dat kan voelen als een grote stap. Of misschien merk je dat een halfbroer of halfzus moeite met contact heeft. In dat geval kun je de lucht klaren door 'de olifant in de kamer' te benoemen, zegt Bernstein: 'Dat is het grote onderwerp waar niemand over praat. Het is er, maar niemand erkent dat het er is.'

Zo'n spreekwoordelijke olifant kan volgens Bernstein allerlei vormen aannemen: 'Een deel van de kinderen kan zich benadeeld voelen omdat ze minder rijk zijn opgegroeid, of omdat ze zich verwaarloosd voelen door de gedeelde ouder. En het is niet ongebruikelijk dat oudere kinderen boos zijn op hun ouders. Jongere kinderen kunnen op die wrok anticiperen: dan gaan ze ervan uit dat hun broer of zus boos is, of dat nu wel of niet het geval is. En ze kunnen zich schuldig voelen. Omdat ze iets hebben wat hun oudere broer of zus niet heeft: een huis met allebei hun ouders waarin ze zijn opgegroeid.'

Van mijn jongere broer weet ik zeker dat hij zich vaak schuldig voelde. Hij vertelde dat hij als 7-jarige op een ochtend van zijn skateboard viel, waardoor zijn tand door zijn lip sloeg. Onze vader bracht hem naar het ziekenhuis. In plaats van zich zorgen te

maken over zijn lip zat mijn broertje zich de hele ochtend dood te schamen. Want zijn vader was al zo gestrest: juist die middag zouden zijn oudere broer en zus voor het eerst op bezoek komen.

Moeite met loyaliteit

'Van de jongste kinderen die in het nieuwe gezin worden geboren, wordt vaak heel veel verwacht,' weet filosoof Corrie Haverkort, voorzitter van belangenorganisatie Nieuw Gezin Nederland. 'Ze krijgen de rol toebedeeld van verbindende factor tussen alle familieleden. Dat is een onuitgesproken appèl dat ze wel voelen maar waaraan ze moeilijk kunnen beantwoorden.'

Toenadering zoeken kan moeilijk zijn doordat een of meer van de kinderen in kwestie kampen met onverwerkte pijn, zegt Haverkort. 'Die pijn kan contact in de weg staan.' Van alle mogelijke obstakels springt er volgens haar één uit: loyaliteitsconflicten. 'De angst een van hun ouders pijn te doen kan ertoe leiden dat ook volwassen kinderen liever geen contact zoeken met een halfbroer of -zus.'

Ook dat zie ik bij mezelf terug. Zelf durfde ik lange tijd tegenover mijn moeder niet te enthousiast te zijn over mijn jongere broer en zus. Want hoe zouden kinderen van de nieuwe vrouw van mijn vader lief, leuk en slim kunnen zijn?

'Als mensen in deze situatie volwassener worden, kunnen ze zelf besluiten in hoeverre ze contact willen met die andere kant van de familie, waaronder hun halfbroers en -zussen,' zegt psychologe Bernstein. 'Dat betekent niet dat hun loyaliteitsconflict verdwenen is. Maar ze kunnen nu kiezen hoe ze daarmee omgaan.'

Soms blijkt contact uiteindelijk toch niet haalbaar, zelfs niet na een aantal pogingen. Bernstein: 'Het is mogelijk dat je halfbroer of -zus helemaal niet in jou geïnteresseerd blijkt. Weet dan dat het niets met jou te maken heeft, maar waarschijnlijk met pijn over de situatie rond de ouder die jullie delen. Pijn die jij niet hebt veroorzaakt.' ■

Meer lezen over nieuwe gezinnen?

Voor volwassen kinderen en ouders:

■ Anne Bernstein, *Yours, mine and ours. How families change when remarried parents have a child together*, W.W. Norton & Co, € 8,99

Voor ouders:

■ Corrie Haverkort e.a., *Hoe maak je een succes van je nieuwe gezin?*, Pica, € 19,95

■ www.nieuwgezin.info, www.stiefplan.nl: uitgebreide informatie over samengestelde gezinnen, en hulp bij het opstellen van een stiefouderschapsplan